

De wijsheid van Israël - Peter Schmidt

1. Samenvattend overzicht van de tekst

Breng een volledige editie van de Bijbel mee en toon aan over welk deel van dit boek het gesprek zal handelen: vijf boeken die tot de 'Wijsheid' gerekend worden in de Hebreeuwse (de Joodse) Bijbel (die uit de 5de tot 3de eeuw voor Chr. dateren, maar ook oudere fragmenten bevatten uit de koningentijd) én twee boeken in het Grieks geschreven (en die van jongere datum zijn: 2de en 1ste e. v. Chr.) en die in de oude Griekse vertaling van de Schrift, de Septuagint* zijn opgenomen.

Schematisch ziet het er als volgt uit:

Oudere geschriften: 5de tot 3de e. v. Chr.	Jongere geschriften: 2de tot 1ste e. v. Chr. – behoren tot de deuterocanonische geschriften (die in protestantse uitgaven afwezig zijn)
---	---

Job	
Spreuken	
Prediker	
Hooglied	Wijsheid
Boek der psalmen	Wijsheid van Jesus Sirach (ook Ecclesiasticus genoemd)

Peter Schmidt heeft een heel knappe korte synthese gemaakt van het eigene van de *Wijsheidsliteratuur* in de Bijbel, ruim 300 bladzijden! Wees dus niet verbaasd als dit onderwerp wat studie vraagt (op de eerste plaats voor de gespreksleider!).

- Heel wat spreuken in onze taal hebben een Bijbelse wortel.
- De Bijbel houdt zich bezig met 'geschiedenis': van de eerste mens tot de voltooiing. Deels is het *echte* geschiedschrijving, maar veel is ook in diverse literaire genres weergegeven en dus 'symbolisch' te lezen.
- De Wijsheidsliteratuur staat losser van belevenissen en personages, is tijdlozer en anoniemer. Ze gaat over de *condition humaine*. Je kan ze niet *als verhaal* in één keer doorlezen. Ze is een uitdrukking van de eeuwenlange ervaringsreflectie van een volk, zowel profaan als religieus, en staat onder invloed van Egyptische en Mesopotamische literatuur.

Levenservaring en haar lessen

Spreuken werden verzameld en soms, soms niet, gegroepeerd weergegeven vanuit dagdagelijkse levenservaringen. Ook met de bedoeling soms om morele raad te geven. Lees zelf het 19de tot 21ste hoofdstuk uit Spreuken.

Praktische raadgevingen

Oude schrijvers behoorden tot de tempelclerus of tot de hofhouding van de koning (niet iedereen kon lezen en schrijven!) Een aantal spreuken waren bedoeld om jongelui op te leiden en weerspiegelen de toenmalige politieke cultuur. *Wijsheid* omvat dus heel veel en kleurt het palet van de raadgeven, de opvoeder en de wijsheidsleraar.

Godsverbondenheid

De Bijbelse wijsheid is wel sterk verbonden met het geloof van Israël. De oerbron van alle wijsheid is het Woord Gods: de 'Vrees des Heren' genoemd. Daarmee wordt de 'menselijke wijsheid' op een hoger niveau getild. Het bidden en mediteren van de psalmen hoort dan ook tot de diepste wijsheid. Lees zelf psalm 1 of 119.

De echte wijsheid vind je alleen in de beleving van de verbondsrelatie met God. Wijsheid is vroomheid en trouw aan de religieuze fundamenteën. In het Hooglied wordt de erotische liefde van twee geliefden als een lofzang op Gods schepping en als een metafoor van Gods liefde voor zijn volk geïnterpreteerd.

Niet een louter hip-hip-hip-hoera-geloof!

Besef evenwel dat de schrijvers van de Wijsheidsliteratuur het geloof niet voor de hand liggend vonden. Twijfel en gemis in de godsrelatie komen er zeker in voor. Het boek Job (met de problematiek van het onschuldig lijden) en het boek Prediker (Quohelet) (met de problematiek van de 'zinloosheid' van het bestaan) zijn heel existentiële en nog steeds inspirerende geschriften.

Jezus, de voltooiing van de Jezus en Wijsheid.

Vooraf Mattheüs onderstreept dat Jezus de Wet tot vervulling komt brengen. Maar ook de Wijsheid komt in hem tot vervulling, zoals Johannes zegt: Hij is het mensgeworden Woord van God, bron van alle inzicht. Lees Mt. 5 en 18 (aangehaalde passages).

2. Methodische suggesties voor de bijeenkomst

- *Septuagint* is Latijn voor *zeventig* en is afgeleid van *interpretatio septuaginta virorum* (Grieks: ἡ μετάφρασις τῶν ἑβδομήκοντα), of *vertaling van de zeventig mannen*. De Septuagint dankt zijn naam aan een verhaal over het ontstaan van de Griekse Pentateuch (Torah), maar wordt nu algemeen gebruikt voor de Griekse vertaling van de gehele Hebreeuwse Bijbel. Het is dus de naam voor de Griekse vertaling van de Tenach (of Hebreeuwse Bijbel) die tussen circa 250 en 50 voor Chr. werd gemaakt.
- De *gespreksvragen* – voortaan 'Ter overweging' genoemd (*aangezien het tijdschrift ook los van de beweging kan worden aangeschaft voor individueel gebruik*) – pogen om de band te leggen tussen wijsheid die groeit in de loop van het eigen leven; wijsheid zoals je ze terugvindt in psalm 1 of in een paar Spreukenteksten (19; 21) én de wijsheid die je opdoet vanuit het nadenkend omgaan met alles wat we in deze tijd ervaren en meemaken.
- Immers, de openbaring gaat nog steeds verder in het samen vieren en het samen spreken. Naast onze beroepservaring die we opdeden, onze ervaring als grootouders of mensen-met-ervaring, is er ook een groeiende ervaring over de zin van ons leven in relatie met ons geloof. Durf dit gesprek met elkaar aan.
- Ik hoop verder dat deze bijeenkomst inzicht bijbrengt in die meer dan 300 blz. uit de Bijbel en ons aanzet om enkele delen van de *Wijsheidsliteratuur* uit de Bijbel persoonlijk te lezen. Waarom je ook niet eens wagen aan Prediker of aan Job. Of aan een paar mooie psalmen ...?
- Wil je deze beurt wat creatiever aanpakken, dan kan je na de samenvatting de Powerpointpresentatie tonen die je [hier](#) kan downloaden (klikken op om het bestand te openen of te bewaren). Je krijgt er een veelheid van menselijke én gelovige spreuken. (Let wel: dit is maar een deel van de Wijsheidsliteratuur in de Bijbel!)

- Voorzie 20' tijd voor het gebedsmoment.

3. Wijsheid contra kennis in Spreuken Cf. Internet *Aantekeningen bij de Bijbel*

Ik wil ingaan op verschil tussen de wijsheid en de kennis zoals deze in Spreuken wordt gegeven. Veelal als gesproken wordt over de WIJSHEID verwezen naar Spreuken 8. Toch zou ik graag naar de eerste verzen van Spreuken (hoofdstuk 1) onder de aandacht willen brengen, want daar wordt beschreven waarom de Spreuken zijn opgesteld.

1 Hier volgen de spreuken van Salomo, zoon van David en koning van Israël. 2 Ze bieden wijsheid en zijn een leidraad in het leven, verdiepen het inzicht 3 en bevatten wijze lessen over recht, rechtvaardigheid en eerlijkheid. 4 Ze vormen het ongeoefende verstand en geven de jeugd kennis en bezonnenheid. 5 Laat wie wijs is goed naar deze spreuken luisteren en nog wijzer worden. Laat wie verstandig is meer en meer de vaardigheid verwerven 6 deze spreuken en diepzinnigheden te begrijpen, deze woorden en scherpzinnigheden van de wijzen te doorgronden. 7 Het begin van alle kennis is ontzag voor de HEER; een dwaas veracht de wijsheid en weigert elk onderricht.

Hieruit zie je dat wijsheid niet zomaar komt, het is ook niet een gave die je krijgt, je moet er wat voor doen. Vroeger toen we jong waren werden we opgevoed. Een mes moet je niet bij het lemmet pakken, want dan snijd je je vingers. Later op school leerden we hoe je moest schrijven en rekenen, en daarmee leerde je hoe je in de winkel dingen kocht voor de juiste prijs. Dit is nog geen wijsheid, het is het opdoen van kennis.

Een dokter kan jarenlang gestudeerd hebben en alles weten (= de kennis) over het menselijk lichaam, maar is hij daarmee een goede dokter? Hij wordt het pas als hij ook leert luisteren naar zijn patiënten en het goede met hen voor heeft. Als hij dit laatste doet, dan komt de wijsheid om de hoek kijken. Vandaar dat in vers 2 wordt beschreven dat de Spreuken wijsheid bieden en een leidraad kunnen zijn in het leven. In vers 5 en 6 wordt dan opgeroepen om niet alleen de kennis op te doen, maar deze te gaan toepassen en nog verder uit te diepen. In vers 7 wordt dan de sleutel gegeven tot wijsheid: nl. ontzag voor de Heer.

Een theoloog heeft heel veel gestudeerd, maar dat wil nog niet zeggen dat hij wijsheid bezit. Een lekenprediker die weinig heeft gestudeerd, maar veel in de Bijbel heeft gelezen EN wat in de Bijbel staat toepast, is veel wijzer. Die zal zijn vijanden brood geven (Spr. 25:21). Terwijl iemand met alleen kennis had geadviseerd om de vijand uit te schakelen. Zowel de theoloog als de lekenprediker zullen het genoemde vers hebben gelezen, alleen de laatste heeft begrepen wat er staat en kan het daarom in toepassing brengen.

Tot nu toe sprak ik alleen over wijsheid in kleine letters, de WIJSHEID in hoofdletters is als we Gods Woord hebben gelezen, het in toepassing brengen en als kostbare schat aan anderen willen geven. Dat is de essentie die we in Spreuken vinden, het is een lange lijst met allerlei tips wat je wel of niet moet doen. Maar alleen kennisname daarvan is niet voldoende, pas als je de Spreuken begrijpt, ze onderzoekt en toepast, dan pas komt de wijsheid om de hoek kijken. Vandaar dat de eerste en belangrijkste spreuk in het Bijbelboek begint met de basis voor het opdoen van WIJSHEID: *De vrees (het ontzag, respect) des HEEREN is het beginsel der wetenschap.*

4. Voor bibliografie

verwijs ik naar de catalogus van uitleenbibliotheek Bibdoc De Bron te Harelbeke. Typ *wijsheidsliteratuur* in bij de zoekfunctie: <https://www.debron-har.be/catalogus>. Of consulteer een uitleenbibliotheek in uw regio.

5 Suggesties voor een gebedsmoment (voorzie 20' tijd)

Je kan eventueel de cd meebrengen DDW 1 (nr. 33) of DDW 19 (nr. 19): Z.J. 818. Of als je voor Z.J. 813 kiest DDW 17 (nr. 17).

Voorzie een cd met rustige achtergrondmuziek (orgel, fluit, harp ...)

1. Lied: Z.J. 818 Dat het licht... (zie DDW 1/33 of DDW 19/19) of Z.J. 813 Wat God doet, dat is welgedaan... (zie DDW 17/14)
2. Schriftlezing: 1 Kon. 3, 1-12. Het gebed van Koning Salomo
“Door de dochter van de farao tot vrouw te nemen, werd Salomo de schoonzoon van de koning van Egypte. Hij liet haar in de Davidsburcht wonen, totdat hij gereed was met de bouw van zijn paleis, de tempel van de Heer en de muur rondom Jeruzalem. Omdat er in die tijd nog geen tempel was gebouwd voor de naam van de Heer, bleef het volk zijn offers brengen op de offerplaatsen. Salomo zelf toonde zijn liefde voor de Heer door te handelen naar wat zijn vader David hem had voorgehouden, maar ook hij bracht zijn offers en brandde wierook op de offerplaatsen. Zo ging de koning op een keer naar Gibeon, de belangrijkste offerhoogte van het land, om er te offeren. Wel duizend dieren droeg hij daar op het altaar als brandoffer op. Die nacht verscheen de Heer hem daar in een droom. ‘Vraag wat je wilt,’ zei God, ‘ik zal het je geven.’ Salomo antwoordde: ‘U bent uw dienaar, mijn vader David, altijd goedgezind geweest, omdat hij u trouw toegewijd was en steeds eerlijk en oprecht was tegenover u. U hebt hem een grote gunst bewezen door hem een zoon te geven die nu op zijn troon zit. U, Heer, mijn God, hebt mij als opvolger van mijn vader David als koning aangesteld. Maar ik ben nog zo jong en ik heb geen ervaring. Ik sta nu voor de taak uw uitverkoren volk te leiden, een volk zo talrijk dat het niet te tellen is. Schenk uw dienaar een opmerkelijke geest, zodat ik uw volk kan besturen en onderscheid kan maken tussen goed en kwaad. Want hoe zou ik anders recht kunnen spreken over dit immense volk van u?’ Het beviel de Heer dat Salomo juist hierom vroeg, en hij zei tegen hem: ‘Omdat je hierom vraagt - niet om een lang leven of grote rijkdom of de dood van je vijanden, maar om het vermogen om te luisteren en te onderscheiden tussen recht en onrecht - zal ik je wens vervullen. Ik zal je zo veel wijsheid en onderscheidingsvermogen schenken dat je iedereen vóór jou en na jou overtreft.’”
3. Eigen gebed schrijven en voorlezen
Stel dat je uitgenodigd wordt om een persoonlijk gebed te schrijven bij de levensfase waarin je nu beland bent. Hoe zou dit kunnen klinken? (Laat je inspireren door het gebed van koning David, door eigen voorkeurspsalmen ...) Voorzie min. 5' zodat iedereen een gebed kan schrijven in stilte (zorg voor wat achtergrondmuziek). *Daarna: Wie het wenst kan het als afsluiting van de bijeenkomst gewoon voorbidden. Laat meerdere mensen aan het woord.*
4. Afsluitend: Onzevader, samen te bidden

Aan- en opmerkingen kan je sturen naar guido.debonnet@skynet.be.